

Briselē, 29.5.2019.
COM(2019) 261 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Komisijas atzinums par Bosnijas un Hercegovinas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā

{SWD(2019) 222 final}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Komisijas atzinums par Bosnijas un Hercegovinas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā

A. IEVADS

a) Pieteikums dalībai

Bosnija un Hercegovina 2016. gada 15. februārī iesniedza pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā. Pēc tam Eiropas Savienības Padome 2016. gada 20. septembrī aicināja Komisiju sniegt atzinumu par šo pieteikumu. Tas atbilst Līguma par Eiropas Savienību 49. pantā minētajai procedūrai, kurā noteikts, ka *“Jebkura Eiropas valsts, kas ievēro 2. pantā minētās vērtības un apņemas tās sekmēt, var lūgt, lai to uzņem par Savienības locekli. Eiropas Parlaments un valstu parlamentus informē par šo pieteikumu. Attiecīgā valsts savu iesniegumu adresē Padomei, kas pieņem lēmumu vienbalsīgi pēc apspriešanās ar Komisiju un saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, kurš pieņem lēmumu ar visu tā locekļu balsu vairākumu. Tiek ņemti vērā atbilstības nosacījumi, par ko vienojusies Eiropadome.”*

Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā ir noteikts, ka *“Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība”.*

Šis ir tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru Komisija iesniedz šo atzinumu.

Eiropadome 2000. gada jūnijā Feirā atzina, ka Rietumbalkānu valstis, kas piedalās stabilizācijas un asociācijas procesā, ir „potenciālās kandidātvalstis” dalībai ES. Šo valstu Eiropas perspektīvu apstiprināja Eiropadome 2003. gada jūnijā Salonikos, kura pieņēma “Saloniku darba kārtību Rietumbalkānu valstīm”. Šī programma joprojām ir ES politikas stūrakmens attiecībā uz šo reģionu.

Eiropadome 2006. gada decembrī atjaunoja ES saistības attiecībā uz to, ka *„Rietumbalkānu nākotne ir Eiropas Savienībā”* un atkārtoti apstiprināja, ka *„katras valsts progress ceļā uz Eiropas Savienību ir atkarīgs no tās individuālajiem centieniem izpildīt Kopenhāgenas kritērijus un Stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumus. Izskatot pieteikumus par dalību, ES galvenokārt balstīsies uz pietiekamiem rezultātiem, ko konkrētās valstis ir sasniegušas, īstenojot stabilizācijas un asociācijas nolīgumu prasības, tostarp ar tirdzniecību saistītus noteikumus.”*

Komisija 2018. gada februārī Rietumbalkānu stratēģijā¹ norādīja, ka *“Bosnija un Hercegovina varētu kļūt par pievienošanās kandidātvalsti, ja tā izrādīs noturīgus pūliņus un*

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52018DC0065>

apņēmbu”. ES un Rietumbalkānu samītā, kas 2018. gada maijā notika Sofijā, ES vadītāji atkārtoti pauda savu nepārprotamo atbalstu Rietumbalkānu valstu Eiropas perspektīvai, un Rietumbalkānu partnervalstis atkārtoti apstiprināja, ka šī perspektīva ir viņu stingra stratēģiskā izvēle. ES vadītāji vienojās par Sofijas deklarāciju un Sofijas prioritāšu programmu², ieskicējot jaunus pasākumus ciešākai sadarbībai ar šo reģionu tādās svarīgās jomās kā drošība, tiesiskums un migrācija.

Šajā atzinumā Komisija izvērtē Bosnijas un Hercegovinas pieteikumu, pamatojoties uz valsts spēju izpildīt kritērijus, ko Eiropadome noteica Kopenhāgenā 1993. gadā, kā arī Madridē 1995. gadā, īpaši attiecībā uz valsts administratīvajām spējām un stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumiem. Atzinumā arī ņemtas vērā Bosnijas un Hercegovinas sekmes to saistību īstenošanā, kuras tā uzņēmas saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu (SAN), kas stājās spēkā 2015. gada 1. jūnijā.

1993. gada jūnijā Kopenhāgenā Eiropadome secināja, ka:

“Pievienošanās notiks, tiklīdz valsts būs spējīga uzņemties ar dalību saistītos pienākumus, izpildot nepieciešamos ekonomiskos un politiskos nosacījumus.

Dalības nosacījumi ir šādi:

– *kandidātvalsts ir panākusi to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību aizsardzību un cieņu pret mazākumtautībām un to aizsardzību;*

– *funkcionējošas tirgus ekonomikas pastāvēšana, kā arī spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru visā Savienībā;*

– *spēja uzņemties dalības pienākumus, tostarp politisko, saimniecisko un monetārās savienības mērķu stingru ievērošanu.”*

Sanāksmē Madridē 1995. gadā Eiropadome atsaucās uz nepieciešamību „*radīt nosacījumus šo valstu (kandidātvalstu) pakāpeniskai un harmoniskai integrācijai, jo īpaši — attīstot tirgus ekonomiku, pielāgojot pārvaldes struktūru un radot stabilu ekonomisko un monetāro vidi*”.

2006. gada decembrī Eiropadome vienojās, ka „*atjaunotai vienprātībai par paplašināšanos pamatā ir uz konsolidāciju, nosacījumu izpildi un informēšanu balstīta paplašināšanās stratēģija, kas saistīta ar ES spēju integrēt jaunas dalībvalstis.*”

Attiecībā uz Rietumbalkāniem Padome 1999. gada 31. maijā definēja īpašos stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) nosacījumus. Tie ietver sadarbību ar Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai un reģionālo sadarbību. Šie nosacījumi ir iestrādāti SAN kā viens no pamatelementiem.

Šis atzinums ir sagatavots saskaņā ar metodiku, kas ir līdzīga iepriekšējos Komisijas atzinumos izmantotajai. Bosnija un Hercegovina saņēma pavisam 3897 jautājumus par visām ES politikas jomām, kuri bija daļa no anketas un tās papildjautājumiem. Valstij bija vajadzīgi 14 mēneši, lai atbildētu uz sākotnējiem 3242 jautājumiem, un 8 mēneši — lai atbildētu uz 655 papildjautājumiem. Par spīti tam, ka tika izveidots koordinācijas mehānisms ES jautājumos, iestādes nevarēja vienoties par atbildes sniegšanu uz 22 jautājumiem: viens par politiskajiem kritērijiem, četri par reģionālo politiku un 17 par izglītības politiku.

² https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

Komisija organizēja daudzus ekspertu braucienus uz Bosniju un Hercegovinu, īpašu uzmanību pievēršot jomām, uz kurām attiecas politiskie kritēriji. Komisija ņēma vērā arī viedokļus, kas saņemti apspriedēs ar ieinteresētajām personām, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, starptautiskām organizācijām un ES dalībvalstīm. Šī pieeja ļāva Komisijai novērtēt Bosnijas un Hercegovinas iestāžu administratīvo spēju un tiesību aktu īstenošanas metodes. Tā palīdzēja arī labāk apzināt vēl atlikušās problēmas un turpmākās rīcības prioritātes. Šajā atzinumā un tam pievienotajā analītiskajā ziņojumā Komisija ir izanalizējusi pašreizējo situāciju un sniegusi vadlīnijas problēmu risināšanai īstermiņā, kā arī ilgtermiņā.

Šā atzinuma pamatā ir detalizētā analīze, kura ietilpst *Analītiskajā ziņojumā, kas pievienots atzinumam par Bosnijas un Hercegovinas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā*. Šajā analītiskajā ziņojumā sniegts sākotnējais vērtējums par Bosnijas un Hercegovinas nākotnes pievienošanās ietekmi dažās svarīgās politikas jomās. Komisija sniegs detalizētākus ietekmes novērtējumus par šīm politikas jomām pirmspievienošanās procesa vēlākajos posmos. Turklāt ES pievienošanās līgums Bosnijai un Hercegovinai būtu saistīts ar ES iestāžu tehnisko pielāgošanu, ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienību.

b) Attiecības starp ES un Bosniju un Hercegovinu

Kopš 1995. gadā Deitonā un Parīzē tika parakstīts Vispārējais pamatlīgums par mieru, attiecības starp ES un Bosniju un Hercegovinu ir attīstījušās ar lielāku entuziasmu un sparību.

Bosnija un Hercegovina piedalās stabilizācijas un asociācijas procesā, un tās pilsoņi kopš 2010. gada var ceļot uz Šengenas valstīm bez vīzām. Stabilizācijas un asociācijas nolīgums ir spēkā kopš 2015. gada. 2016. gadā valsts iesniedza pieteikumu dalībai ES.

Stabilizācijas un asociācijas nolīgums starp Bosniju un Hercegovinu un ES tika parakstīts 2008. gada 16. jūnijā Luksemburgā kopā ar **Pagaidu nolīgumu**, kas no 2008. gada 1. jūlija reglamentē tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītus jautājumus.

Padome 2014. gada decembrī vienojās par atjaunotu pieeju Bosnijai un Hercegovinai un aicināja Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos, Komisijas priekšsēdētāja vietnieci un kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu komisāru sadarboties ar politiskajiem līderiem, lai panāktu viņu stingru apņemšanos īstenot reformas ceļā uz pievienošanu ES. Pēc tam, kad tika panākta vienošanās par Bosnijas un Hercegovinas prezidentūras rakstveida saistībām, kuras parakstīja 14 parlamenta partiju vadītāji un apstiprināja Parlamentārā asambleja, Padome piekrita, ka no 2015. gada 1. jūnija stājas spēkā SAN. Līdz ar Stabilizācijas un asociācijas nolīguma stāšanos spēkā Bosnija un Hercegovina uzsāka jaunu posmu attiecībās ar ES un apstiprināja savu apņemšanos turpināt pievienošanu ES. SAN kļūst par pamatu savstarpējām saistībām attiecībā uz plašu politisko, tirdzniecības un ekonomisko jautājumu loku, kā arī izveido juridisko bāzi oficiālam politikas dialogam.

ES sniedz ieteikumus valstij par reformu prioritātēm ceļā uz dalību ES. Politiskais dialogs starp Eiropas Komisiju un Bosniju un Hercegovinu kopš 2009. gada notiek saskaņā ar Pagaidu nolīgumu, bet kopš 2015. gada — saskaņā ar SAN³. Politiskais dialogs par tiesiskumu notiek kopš 2011. gada saistībā ar “strukturēto dialogu par tiesiskumu”, bet kopš

³ Politikas dialogs starp Eiropas Komisiju un Bosniju un Hercegovinu notiek šādu nozaru apakškomiteju ietvaros: tirdzniecība, rūpniecība, muiža un nodokļu politika; lauksaimniecība un zivsaimniecība; iekšējais tirgus un konkurence; ekonomikas un finanšu jautājumi un statistika; inovācija, informācijas sabiedrība un sociālā politika; transports, vide, enerģētika un reģionālā attīstība; tiesiskums, brīvība un drošība.

2016. gada — SAN apakškomitejas tiesiskuma, brīvības un drošības jomā ietvaros. Kopš 2017. gada tiekas arī īpaša grupa valsts pārvaldes reformas jautājumos.

Bosnija un Hercegovina ir izveidojusi atbilstīgas administratīvās spējas, lai nodrošinātu SAN noteikumu īstenošanu, īpaši attiecībā uz Stabilizācijas un asociācijas padomes, komitejas un nozaru apakškomiteju sekmīgu darbību. Protokols, ar kuru pielāgo SAN, lai ņemtu vērā Horvātijas pievienošanas ES, tika provizoriski piemērots no 2017. gada 1. februāra un stājās spēkā 2017. gada 1. oktobrī.

Tomēr, lai izpildītu savas juridiskās saistības saskaņā ar Nolīgumu, Bosnijai un Hercegovinai jānodrošina Stabilizācijas un asociācijas parlamentārās komitejas darbība un jāizstrādā nacionālā programma ES *acquis* pieņemšanai.

SAN parlamentārā dimensija pienācīgi nedarbojas. Stabilizācijas un asociācijas parlamentārā komiteja tika izveidota 2015. gada novembrī kā daļa no SAN struktūrām, bet tā nepieņēma savu reglamentu, jo daži Bosnijas un Hercegovinas delegāti uzstāja, ka tajā jāiekļauj etniski balsošanas noteikumi, kas neatbilst Eiropas standartiem. Par spīti tam Eiropas Parlaments regulāri apspriež un pieņem rezolūcijas par situāciju un norisēm saistībā ar Bosnijas un Hercegovinas virzību uz ES.

Bosnija un Hercegovina piedalās ekonomiskajā dialogā ar Komisiju un ES dalībvalstīm. Valsts katru gadu iesniedz Komisijai vidēja termiņa **ekonomikas reformu programmu** (ERP), kurā izklāstīti plāni makrofiskālās stabilitātes stiprināšanai un izaugsmes strukturālo šķēršļu novēršanai. Pamatojoties uz ERP, Bosnija un Hercegovina katru gadu tiekas ekonomikas un finanšu dialogā ar Komisiju, ES dalībvalstīm un visām citām valstīm, kas iesaistījušās paplašināšanās procesā. Šis dialogs par ekonomikas pārvaldību ir paredzēts tam, lai sagatavotu valsti turpmākai dalībai ES ekonomikas politikas koordinēšanā, tostarp Eiropas pusgada procesam.

Bosnija un Hercegovina laikā no 2015. līdz 2018. gadam uzsāka vērienīgu “reformu programmu”, lai atjaunotu ekonomikas izaugsmi un nodarbinātības iespējas. Lai gan joprojām pastāv būtiskas problēmas, īstentās reformas ir palīdzējušas uzlabot ekonomiskos rādītājus un makroekonomisko situāciju, kuru raksturo, piemēram, līdzsvarotas valsts finanses un stabila ekonomikas izaugsme. Valsts iestādēm visos līmeņos ir jāvienojas un jāīsteno jauns sociāli ekonomisko reformu pasākumu kopums, kas pilnībā jāsaista ar ERP un kopīgi pieņemtajām politikas nostādnēm.

Pēc Padomes lēmuma Bosnijas un Hercegovinas pilsoņi kopš 2010. gada novembra Šengenas zonā **var ceļot bez vīzas**. Šis lēmums tika pieņemts sakarā ar ievērojamiem uzlabojumiem tādās jomās kā tiesiskums, brīvība un drošība un vīzu režīma liberalizācijas ceļvedī uzskaitīto 174 īpašo nosacījumu izpildi, piemēram, biometrisko pasu ieviešanu. Komisija uzrauga tā īstenošanu un regulāri iesniedz attiecīgus ziņojumus. Komisija 2018. gada decembrī⁴ pieņēma otro ziņojumu saskaņā ar vīzu režīma atcelšanas apturēšanas mehānismu. Kopumā Bosnija un Hercegovina joprojām atbilst visiem vīzu režīma liberalizācijas kritērijiem.

Bosnija un Hercegovina 2006. gada septembrī ratificēja Enerģētikas kopienas līgumu, 2007. gada jūlijā — nolīgumu par Eiropas Kopējās aviācijas telpas izveidi, bet 2018. gada aprīlī — Transporta kopienas līgumu.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1558535963503&uri=CELEX:52018DC0856>

Stabilizācijas un asociācijas nolīgums un tā Pagaidu nolīgums, ko piemēro kopš 2008. gada, ir ļāvis pakāpeniski liberalizēt **tirdzniecību** un lielākajai daļai preču nodrošināt savstarpējus atbrīvojumus no nodokļiem. Kopš 2000. gada Bosnija un Hercegovina izmanto arī “autonomos tirdzniecības pasākumus”. 2007. gadā Bosnija un Hercegovina pievienojās Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīgumam (CBTN). Noslēgumam tuvojas sarunas par valsts pievienošanos Pasaules Tirdzniecības organizācijai. Bosnijas un Hercegovinas galvenais tirdzniecības partneris ir ES, kam seko CBTN valstis. Tirdzniecības integrācija ar ES ir augsta. 2017. gadā 61 % valsts importa 5,6 miljardu euro apmērā nāca no ES (12 % — no CBTN). 71 % no valsts eksporta nonāca Eiropas Savienībā (CBTN — 15 %). Valsts tirdzniecības deficīts ar ES 2017. gadā bija 1,7 miljardi euro.

ES saskaņā ar **kopējo ārpolitiku un drošības politiku un kopējo drošības un aizsardzības politiku** izvieta ievērojamus resursus Bosnijā un Hercegovinā. No 2002. līdz 2011. gadam Padome bija iecēlusi starptautisko augsto pārstāvi par ES īpašo pārstāvi (ESĪP) Bosnijā un Hercegovinā. Kopš 2011. gada pastiprinātā klātbūtne, ko nodrošina ES īpašā pārstāvja Bosnijā un Hercegovinā apvienotais birojs un ES delegācija Bosnijā un Hercegovinā, pilda nozīmīgu lomu valsts pilsoņu informēšanā par ES prioritātēm un ES darba kārtības mērķu īstenošanā svarīgās jomās. Kopš 2004. gada decembra Eiropas Savienība Bosnijā un Hercegovinā veic *EUFOR Althea* militāro operāciju, kurai piešķirtas pilnvaras nodrošināt valstī drošus un nebīstamus apstākļus. Pamatnolīgums par Bosnijas un Hercegovinas līdzdalību ES krīzes pārvarēšanas operācijās ir spēkā kopš 2015. gada septembra.

ES sniedz ievērojamu **finansiālu palīdzību** Bosnijai un Hercegovinai, kas gadu gaitā ļāva valstij atkopties no kara postījumiem un atkal kļūt par valsti, kura ekonomiski cenšas panākt ES valstis. No 1996. līdz 2000. gadam Bosnija un Hercegovina saņēma ES finansiālo palīdzību programmu *Phare* un *Obnova* ietvaros. Laikā no 2000. līdz 2007. gadam *CARDS* regula paredzēja finansiālo atbalstu, kas pielāgots SAP prioritātēm⁵. Kopš 2007. gada Bosnija un Hercegovina saņem ES palīdzību galvenokārt saskaņā ar Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (*IPA*). Laikposmā no 2007. līdz 2018. gadam Bosnija un Hercegovina no ES saņēma 1,5 miljardus euro, no kuriem aptuveni 433 miljonus veidoja reģionālās programmas. Kopš 2000. gada Eiropas Investīciju banka ir piešķīrusi 2,4 miljardus euro aizdevumos projektu atbalstam Bosnijā un Hercegovinā. ES delegācija Bosnijā un Hercegovinā ir atbildīga par ES finansiālās palīdzības sniegšanu tiešās pārvaldības ceļā, kā arī par palīdzības koordināciju ar ES dalībvalstīm. Turpinās programmu *IPA I* un *IPA II* īstenošana. Indikatīvais stratēģijas dokuments Bosnijai un Hercegovinai (2014.—2017.) tika pārskatīts 2018. gadā, papildināts ar vairākām nozarēm, un tā darbība tika pagarināta līdz 2020. gadam⁶. Ir ieviestas nozaru stratēģijas videi, enerģētikai, transportam un lauku attīstībai, kas nodrošina *IPA* atbalstu šajās nozarēs. Valsts mēroga stratēģiju pieņemšana tādās jomās kā valsts finanšu pārvaldība un nodarbinātība joprojām ir galvenā prasība, lai Bosnija un Hercegovina varētu pilnībā izmantot *IPA* finansējumu 2018.—2020. gadā.

Bosnija un Hercegovina ir pakāpeniski paplašinājusi savu līdzdalību **ES programmās**, daļēji līdzfinansējot to no *IPA* līdzekļiem. Bosnija un Hercegovina pašlaik piedalās šādās programmās: Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programma, “Radošā Eiropa”, “Muita 2020”, “Eiropa pilsoņiem”, “Erasmus +”, “Fiscalis 2020”, “Apvārsnis 2020” un trešā

⁵ Programmas *Phare*, *Obnova* un *CARDS* bija finanšu instrumenti, kas tika izmantoti, lai atbalstītu pāreju uz demokrātiju un tirgus ekonomiku Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs un Rietumbalkānos.

⁶ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180817-revised-indicative-strategy-paper-2014-2020-for-bosnia-and-herzegovina.pdf>

Savienības rīcības programma veselības jomā. Bosnija un Hercegovina piedalās arī programmā **INTERREG**.

B. DALĪBAS KRITĒRIJI

1. POLITISKIE KRITĒRIJI

Šā novērtējuma pamatā ir Kopenhāgenas kritēriji, kas attiecas uz to iestāžu stabilitāti, kuras garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un minoritāšu tiesību ievērošanu un aizsardzību, kā arī stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumi.

Karš, kas plosīja Bosniju un Hercegovinu no 1992. līdz 1995. gadam, atstāja aiz sevis materiālus zaudējumus un cilvēku upurus, no kuriem valstij bija jāatgūstas. Kopš tā laika valsts ir atjaunojusi savas iestādes un ekonomikas infrastruktūru un gatavojusies ceļam uz pievienošanos ES. Bosnija un Hercegovina ir apņēmusies īstenot savu mērķi kļūt par Eiropas Savienības dalībvalsti, kā atkārtoti uzsvērts vairākos prezidentūras lēmumos, un likumdošanas jomā arvien vairāk koncentrējas uz reformu pieņemšanu saistībā ar pievienošanos ES.

Kā noteikts valsts **Konstitūcijā**, kas ir 1995. gada Deitonas/Parīzes Vispārējā pamatlīguma par mieru (*GFAP*) neatņemama sastāvdaļa (IV pielikums), Bosnija un Hercegovina ir parlamentāra demokrātija, kurā izpildvaru īsteno prezidentūra un ministru padome, bet likumdošanas varu — parlamentārā asambleja. Konstitūcija garantē demokrātiskas valsts pamatprincipus, tostarp tiesiskumu, brīvas vēlēšanas un cilvēktiesību aizsardzību.

Konstitūcija nosaka iekšējo struktūru valstij, kas sastāv no divām daļām — Bosnijas un Hercegovinas Federācijas (kuras sastāvā ir 10 kantoni) un *Serbu Republikas*, kā arī Brčko apgabala. Konstitūcijas preambulā minēti “bosnieši, horvāti un serbi kā pamatiedzīvotāji (līdzās pārējiem iedzīvotājiem) un Bosnijas un Hercegovinas pilsoņi”, kas nosaka konstitūciju. Valstij ir vairākas strukturālas problēmas, kas saistītas ar tās sarežģīto institucionālo struktūru, un ko papildina ar etnisko izcelsmi saistītas procedūras, kuras traucē tai darboties.

Valsts līmeņa funkcijas ir uzskaitītas Konstitūcijā, kas visas citas pilnvaras piešķir valsts sastāvdaļām. Valsts līmeņa funkcijas ietver arī pilnvaras, kas ir pakāpeniski piešķirtas valstij vai ko tā ir uzņēmusies, pamatojoties uz nodošanas nolīgumiem, netieši piešķirtajām pilnvarām un miera līgumu pielikumiem, kā to paredz Konstitūcija un ir apstiprinājusi Konstitucionālā tiesa. Bieži strīdi par funkciju sadali starp valsti un sastāvdaļām traucē tās efektīvi īstenot un līdz ar to — saskaņot tiesību aktus ar *acquis* un tos īstenot daudzās sadaļās. Lai novērstu šādus sistemātiskus strīdus un nodrošinātu *acquis* efektīvu īstenošanu, Bosnijai un Hercegovinai jānodrošina juridiskā noteiktība attiecībā uz funkciju sadalījumu starp valdības līmeņiem. Nav procedūras, kas nodrošinātu, ka valsts līmenī tiek novērsti un laboti citu valdības līmeņu izdarīti ES tiesību aktu pārkāpumi, par kuriem Bosnija un Hercegovina būtu atbildīga kā vienots veselums.

Konstitūcijā ir iekļautas uz etnisko izcelsmi un dzīvesvietu balstītas normas, kas neatbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijai. Tās attiecas uz valsts vadītāja un izpildvaras un likumdevēju iestāžu iecelšanas, sastāva un lēmumu pieņemšanas procedūrām, jo noteiktas vēlēšanu tiesības ir paredzētas pilsoņiem, kas pieder pie „pamatiedzīvotājiem” — bosniešiem, horvātiem un serbiem. Tādēļ ir nepieciešamas ievērojamas pakāpeniskas reformas, lai panāktu, ka visi pilsoņi var efektīvi īstenot savas politiskās tiesības saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) lēmumu *Sejdić-Finci* lietā.

Vairāku administratīvo iestāžu sastāva un lēmumu pieņemšanas procesa pamatā ir etniskie kritēriji, kas var apdraudēt ES *acquis* īstenošanu. Uz etnisko sadalījumu balstītas veto tiesības var ietekmēt arī Parlamenta un valsts sastāvdaļu likumdošanas asambleju darbu.

Konstitucionālā tiesa interpretē Konstitūciju un pieņem galīgos lēmumus gadījumos, kad rodas domstarpības par funkciju sadalījumus starp dažādiem valdības līmeņiem. Trīs tiesneši no deviņiem tās sastāvā nāk no citām valstīm. Vairāki tās lēmumi joprojām nav izpildīti. Ir jāstiprina Konstitucionālās tiesas tiesnešu profesionalitāte un neatkarība, sākot ar atbilstības kritēriju un iecelšanas procedūru uzlabošanu. Ir jārisina jautājums par starptautiskajiem tiesnešiem Konstitucionālajā tiesā. Lai risinātu konfliktus, kas saistīti ar kompetenci, Konstitucionālajai tiesai ir jābūt proaktīvai un neatkarīgai. Visām iestādēm ir jāatzīst tās leģitimitāte, lai panāktu pārlicinošus rezultātus attiecībā uz tās lēmumu ievērošanu.

Deitonas miera līguma X pielikumā ir noteikts, ka starptautiskā Augstā pārstāvja birojam (*OHR*) ir augstākās pilnvaras attiecībā uz miera līguma īstenošanas civilo aspektu interpretāciju. Kopš tā laika *OHR* ir piešķirtas plašas pilnvaras izdot dekrētus un atcelt valsts amatpersonas (pazīstamas ar nosaukumu “Bonnas pilnvaras”), kas pēdējo reizi tika izmantotas 2011. gadā. Šāda plaša starptautiska uzraudzība principā nav savienojama ar Bosnijas un Hercegovinas suverenitāti un līdz ar to — ar dalību ES. Augstā pārstāvja biroja slēgšanas process turpinās kopš 2008. gada. Tā iznākums ir atkarīgs no vairākiem faktoriem.

Parlaments un pārējās likumdevējas asamblejas pieņem tiesību aktus un īsteno izpildvaras demokrātisku kontroli un uzraudzību. Tiesības kandidēt Tautu palātas vēlēšanās ir ierobežotas, pamatojoties uz etnisko piederību un dzīvesvietu, kas ir Eiropas standartu pārkāpums. Parlamentu efektīvu darbību kavē arī veto tiesības “vitāli svarīgu valsts interešu vārdā” un balsošana valsts sastāvdaļu ietvaros, riskējot novilcināt tiesību aktu pieņemšanu. Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību birojs (*ODIHR*) un Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) ir sniegusi ieteikumus, kā uzlabot vēlēšanu sistēmu un nodrošināt, ka vēlēšanas notiek saskaņā ar Eiropas standartiem, tostarp attiecībā uz politisko partiju finansēšanas pārredzamību. Attiecībā uz pašvaldību vēlēšanām, ņemot vērā to, ka trūkst tiesiskā regulējuma, Mostaras iedzīvotāji nav spējuši ievēlēt pašvaldības padomi kopš 2008. gada.

Likumdošanas asamblejām valsts un valsts sastāvdaļas līmenī ir tendence izmantot steidzamas procedūras, lai pieņemtu tiesību aktus, kas saistīti ar *acquis*; tādējādi tiek nelabvēlīgi ietekmēta tiesību aktu saskaņošanas kvalitāte. Bieži netiek nodrošināta ierosināto tiesību aktu visaptveroša ietekmes novērtēšana, un ir jāpastiprina izpildvaras tiesiskā uzraudzība, tostarp tiesību aktu īstenošanas uzraudzība. Sadarbība starp likumdošanas asamblejām, kā arī to spējas novērtēt tiesību aktus attiecībā pret ES *acquis* ir vājas un arī būtu ievērojami jāuzlabo, vajadzības gadījumā apvienojot resursus valsts mērogā.

Bosnijai un Hercegovinai ir sarežģīta **izpildvaras** sistēma, kas visumā darbojas. Tās iestāžu sarežģītība rada būtiskas problēmas, kas saistītas ar valsts politikas koordinēšanu un saskaņošanu, īpaši attiecībā uz to tiesību aktu saskaņošanu un īstenošanu, kas izriet no ES *acquis*. Ņemot vērā, ka valstī pavisam ir 14 izpildvaras struktūru, kuru kompetencē ietilpst ES *acquis* īstenošana, ir vai nu jāpieliek krietnas pūles un ievērojami jānostiprina valsts spējas visos līmeņos vai arī zināmā mērā jāapvieno resursi un spējas, lai Bosnija un Hercegovina spētu pildīt savas saistības attiecībā uz dalību ES. Tas sevišķi attiecas uz kantonu līmeni, kurā spējas izpildīt ES dalības pienākumus ir nepietiekamas. Valdības ir veikušas vairākus pasākumus, lai nodrošinātu koordināciju ES integrācijas jautājumos, tostarp izveidojot koordinācijas mehānismu ES lietās, kas vēl nav pilnībā sācis darboties. Valdības spējas

īstenot politikas plānošanu un koordināciju visos pārvaldes līmeņos joprojām ir nepietiekamas.

Jāpieliek lielas pūles, lai nodrošinātu tiesību aktu atbilstību **valsts pārvaldes reformas (VPR)** principiem, kā arī efektīvu tās īstenošanu. Visu līmeņu iestādēm ir jānodrošina politisks atbalsts valsts pārvaldes reformas koordinācijas struktūrai un jāpiešķir pietiekami finanšu resursi VPR veicināšanai. Lai nodrošinātu profesionālu civildienestu, tiesību aktos būtu jāparedz nopelnu princips attiecībā uz pieņemšanu darbā, paaugstināšanu amatā un atlaišanu no darba; to praktiskajai īstenošanai būtu jābūt brīvai no politiskas iejaukšanās. Nav saskaņots tiesiskais regulējums un metodoloģija attiecībā uz centrālo un nozaru politikas izstrādi, uzraudzību un budžeta plānošanu visos līmeņos; tas ir nepieciešams, lai panāktu efektīvu valsts mēroga pieeju politikas veidošanā. Tiesību akti un procedūras nav saskaņotas, un e-paraksta sistēmas visā valstī vēl nav saderīgas; tas ir nepieciešams, lai efektīvi sniegtu pakalpojumus.

Laika gaitā ir notikušas svarīgas reformas **tiesu iestāžu** jomā, īpaši līdz ar Bosnijas un Hercegovinas Tiesas un vienas atsevišķas pašregulējuma struktūras — Augstākās tiesu un prokuroru padomes (ATPP) — izveidi. Tiesu vara ir sadalīta četrās sistēmās, un katrai no tām ir sava jurisdikcija un iekšējās institucionālās struktūras. Konstitucionālais un tiesiskais regulējums ir nepilnīgs un nenodrošina pietiekamu tiesu iestāžu neatkarību, autonomiju, pārskatatbildību un efektivitāti. Lai stiprinātu tiesu neatkarības un prokuratūras autonomijas garantijas, tostarp attiecībā uz visiem politizācijas un spiediena veidiem, ATPP un valsts līmeņa tiesu sistēmai būtu jāpiešķir nepārprotams konstitucionāls statuss.

Likums par ATPP būtu jāpārskata, lai labāk reglamentētu tiesu iestāžu locekļu iecelšanas, vērtēšanas un disciplinārās procedūras un nodrošinātu atbilstīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret ATPP galīgajiem lēmumiem. Būtu jāpieņem likums par Bosnijas un Hercegovinas tiesu iestādēm, lai novērstu jurisdikcijas konfliktus un nodrošinātu nepieciešamo juridisko noteiktību krimināllietās.

Bosnijai un Hercegovinai nav valsts līmeņa augstākās tiesas. Tiesu prakses konsekvenci starp visām valsts tiesiskajām sistēmām veicina brīvprātīgas augstāko tiesu iestāžu saskaņošanas grupas. Visbeidzot, Bosnijai un Hercegovinai ir jāizveido tiesu iestāde, kas nodrošinātu tiesību aktu konsekventu interpretāciju un tiesu prakses saskaņošanu, vienlaikus pilnībā ievērojot visu tiesnešu neatkarības principu.

Korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanu kavē tiesību aktu saskaņotības trūkums visā valstī un vāja iestāžu sadarbība un koordinācija. Korupcija ir plaši izplatīta, un visos valdības līmeņos ir vērojamas pazīmes, kas liecina par politisku iejaukšanos, kura tieši ietekmē iedzīvotāju ikdienas dzīvi, īpaši veselības, izglītības, nodarbinātības un publiskā iepirkuma jomā. Korupcijas novēršanas politiskā, institucionālā un tiesiskā sistēma ir sadrumstalota, un tai ir ievērojamas nepilnības. Tiesībaizsardzības iestādes ir sadrumstalotas un neaizsargātas pret nepamatotu politisku iejaukšanos. Prokurori nav pietiekami proaktīvi. Finanšu noziegumu izmeklēšana un aktīvu konfiskācija ir lielā mērā neefektīva. Ir jāpastiprina cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Galīgi notiesājošie spriedumi augsta līmeņa korupcijas lietās ir ļoti reti, un sodi nav pietiekami preventīvi. Ir jānostiprina vardarbīga ekstrēmisma novēršanas un pretterorisma politika un pasākumi. Ar migrāciju saistītu pasākumu koordinācija starp kompetentajām iestādēm visos pārvaldes līmeņos ir vāja. Personas, kas vēlas panākt starptautisko aizsardzību, nevar efektīvi piekļūt patvēruma procedūrām.

Bosnijai un Hercegovinai īpaši jāpieņem un jāīsteno tiesību akti par interešu konfliktiem un trauksmes cēlēju aizsardzību, jānodrošina pretkorupcijas struktūru efektīva darbība un koordinācija, jāsaņem tiesību akti un jānostiprina spējas saistībā ar publisko iepirkumu, jānodrošina efektīva sadarbība starp tiesībaizsardzības iestādēm un ar prokuratūru, jāpierāda, ka valsts sekmīgi virzās uz to, lai notiktu proaktīva izmeklēšana, pārliecinošu pierādījumu savākšana, apsūdzība un galīgi notiesājoši spriedumi organizētās noziedzības un korupcijas lietās, tostarp augsta līmeņa amatu ieņēmējiem, jādepolitizē un jāpārstrukturē valsts uzņēmumu darbība un jānodrošina pārredzamība privatizācijas procesos.

Iestādes un tiesību akti **pamattiesību jomā** lielākoties ir ieviesti; tie būtu pilnībā jāīsteno un būtiski jāuzlabo, tostarp saskaņojot tiesību aktus valsts līmenī un pielāgojot tos Eiropas standartiem, nostiprinot administratīvo spēju un nodrošinot pienācīgus resursus efektīvai pamattiesību īstenošanai. Nepastāv valsts mēroga stratēģija cilvēktiesību un diskriminācijas novēršanas jomā. Netiek nodrošināta visu pilsoņu līdztiesība. Likumi par nediskrimināciju un dzimumu līdztiesību, tostarp par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, ir pieņemti, bet netiek pietiekamā mērā īstenoti. Serbu Republikas konstitūcijā ir iekļauts noteikums par nāvessodu, kas ir pretrunā Eiropas standartiem, un nav ieviests valsts preventīvais mehānisms pret spīdzināšanu un nežēlīgu rīcību. Bažas rada vardarbība, draudi un politiskais spiediens, kas vērsts pret žurnālistiem; viņu aizsardzība, kā arī izmeklēšana un tiesvedība saistībā ar draudiem un uzbrukumiem, kas vērsti pret žurnālistiem, nav pietiekama. Sabiedriskās raidorganizācijas ir pakļautas politiskai ietekmei; tās ir finansiāli neaizsargātas. Pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīga vide vēl nav pilnībā izveidota, tas attiecas, piemēram, uz pulcēšanās un biedrošanās brīvību. Valsts iestādēm ir jāizveido regulāra sadarbība un konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Neaizsargāto grupu aizsardzība un iekļaušana ir vēl nepietiekama, īpaši attiecībā uz personām ar invaliditāti, bērniem, LGBTI personām⁷, romu kopienas locekļiem, ieslodzītajiem, migrantiem un patvēruma meklētājiem. Ir nepieciešama arī iekļaujoša un kvalitatīva izglītība visiem, lai novērstu „divu skolu zem viena jumta” praksi un īstenotu attiecīgos tiesas nolēmumus.

Politiskā vide vēl neveicina **izlīgumu** un vēstures mantojuma atstāšanu pagātnē. Augsta līmeņa politiskie līderi bieži apstrīd konstatētus faktus par kara laika notikumiem un apšaubā starptautisko tribunālu neatkarību un objektivitāti. Visām Bosnijas un Hercegovinas iesaistītajām pusēm ir jāapliecina pilnīga sadarbība ar starptautiskajiem tribunāliem, atzīstot un ievērojot to lēmumus. Revizionisms un genocīda noliegums ir pretrunā Eiropas pamatvērtībām.

Daudzas kara noziegumu lietas joprojām nav iztiesātas, un ir jāpieņem jauna valsts stratēģija kara noziegumu jautājumā. Bosnijai un Hercegovinai ir būtiski jāuzlabo kara civilo upuru tiesiskās aizsardzības sistēma. Aptuveni 8000 cilvēku joprojām ir bezvēsts prombūtnē, un valstij jāuzņemas pilna atbildība par viņu likteņa noskaidrošanu. Bosnijai un Hercegovinai jārod noturīgi izmitināšanas risinājumi un jāveic integrācijas pasākumi attiecībā uz aptuveni 100 000 bēgļu un valsts iekšienē pārvietoto personu no bruņotā konflikta 1990. gados, lai pabeigtu atgriešanās procesu un ļautu slēgt Deitonas miera līguma VII pielikumu. Bosnija un Hercegovina piedalās Reģionālo mājokļu programmā ar mērķi rast ilgtspējīgus izmitināšanas risinājumus ap 74 000 bēgļu un pārvietoto personu.

Bosnija un Hercegovina kopumā atbilst **stabilizācijas un asociācijas procesam**, jo aktīvi iesaistās reģionālās sadarbības iniciatīvās un kopumā cenšas uzturēt labas attiecības ar kaimiņvalstīm. Divpusējās attiecības ar citām paplašināšanās valstīm kopumā ir labas. Tomēr

⁷ Lesbietes, geji, biseksuāļi, transseksuāļi, interseksuāļi

Bosnija un Hercegovina neatzīst Kosovu un ievēro stingru vīzu režīmu, izsniedzot tikai individuālas īstermiņa vīzas Kosovos pilsoņiem, kuriem ir ielūgums no kādas ārvalstu diplomātiskās pārstāvniecības vai starptautiskas organizācijas, kas akreditēta Bosnijā un Hercegovinā, vai arī humānu apsvērumu dēļ. Tiek gatavoti likuma grozījumi, lai normalizētu vīzu izsniegšanas procedūru visiem Kosovos pilsoņiem. Turklāt valsts uztur divpusēju imunitātes nolīgumu ar Amerikas Savienotajām Valstīm, ar kuru ASV pilsoņiem tiek piešķirts atbrīvojums no Starptautiskās Krimināltiesas jurisdikcijas. Tādējādi Bosnija un Hercegovina neievēro ES kopējo nostāju attiecībā uz Romas statūtu integritāti un saistītajiem ES pamatprincipiem attiecībā uz divpusējiem imunitātes nolīgumiem. Valstij ir jāpanāk atbilstība ES nostājai.

2. Ekonomiskie kritēriji

Šā novērtējuma pamatā ir Kopenhāgenas kritēriji, kas saistīti ar **funkcionējošas tirgus ekonomikas** pastāvēšanu, kā arī ar spēju izturēt **konkurences spiedienu** un tirgus konjunktūru visā Savienībā. Bosnija un Hercegovina joprojām ir agrīnā posmā attiecībā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas veidošanu un konkurētspējas iegūšanu kopējā tirgū.

Ekonomikas pārvaldību traucē augsta politizācija un sadarbības trūkums starp galvenajām ieinteresētajām personām. Tas bieži noved politiskā strupceļā un uz ilgu laiku aizkavē lēmumu pieņemšanas procesu. Šajā sakarā būtu jānostiprina Fiskālās padomes augsta līmeņa koordinators loma. Turklāt ekonomikas pārvaldības prioritāte ir esošās situācijas saglabāšana, kas vēl vairāk palēnina iekavēto strukturālo reformu formulēšanu un īstenošanu. Līdz ar to valsts loma joprojām ir nesamērīga; tā izlieto ievērojamus resursus, lai finansētu dāsnu valsts sektora nodarbinātību, neefektīvus valsts uzņēmumus un neefektīvu sociālā nodrošinājuma sistēmu. Biežie politiskie strupceļi un to izraisītā neparedzamā ieguldītāju situācija negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi. To vēl vairāk sarežģī tiesiskuma trūkums, smagnēja birokrātija, korupcija un ilgas un sarežģītas administratīvās procedūras, kas daļēji izriet no valsts iekšējā tirgus lielās sadrumstalotības. Sliktās uzņēmējdarbības vides un valsts izglītības sistēmas trūkumu dēļ strukturālais bezdarbs ir satraucoši augsts, īpaši jauniešu un neaizsargāto iedzīvotāju grupu vidū. Turklāt joprojām pastāv ievērojama ēnu ekonomika, kas rada negodīgu konkurenci un izraisa nesamērīgi lielu nodokļu slogu.

Izglītības kvalitāte ir nepietiekama. Izdevumi pētniecībai un attīstībai ir nelieli. Valsts fiziskā kapitāla kvalitāte cieš no pastāvīgi nepietiekamiem ieguldījumiem un neefektīvas īstenošanas. Transporta un enerģētikas infrastruktūra nav pietiekami attīstīta. Strukturālā korekcija notiek lēni, daļēji atspoguļojot grūtības un sarežģītību, kas saistīta ar jaunu uzņēmumu izveidi un uzturēšanu ļoti sadrumstalotā un politizētā ekonomikā, neraugoties uz neseno diversifikāciju valsts reģionālās tirdzniecības struktūrā.

Sociālekonomisko pasākumu, valsts pārvaldes un tiesiskuma “reformu programma”, ko Bosnija un Hercegovina sāka īstenot 2015. gadā, cita starpā ļāva izveidot elastīgāku darba tirgu un labāk saskaņot finanšu nozares noteikumus ar starptautiskajiem standartiem. Spēcīgākas ekonomiskās izaugsmes un nodokļu iekasēšanas efektivitātes pēc valsts finanses ir lielā mērā līdzsvarotas — tā varētu būt lieliska iespēja ieguldīt valsts infrastruktūrā, kas ilgu laiku ir tikusi pamesta novārtā, vai sākt samazināt augstos darbaspēka nodokļus, lai atbalstītu jaunu darbvieta izveidi. Kopš 2015. gada ekonomika ir augusi par 3 % gadā un tuvāko dažu

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovos neatkarības deklarāciju.

gadu laikā varētu sasniegt 4 %, ja tiks realizēta ekonomikas atbalsta politika. Tomēr valsts ekonomikas izaugsme joprojām nesasniedz savu potenciālu, un lielākā daļā iedzīvotāju vēl neizjūt makroekonomikas uzlabojumu ietekmi. Viena no aktuālākajām problēmām ir jauniešu un darbspējīgā vecuma iedzīvotāju emigrācija.

Politikas pamatnostādnes, par kurām tika panākta vienošanās ekonomikas reformu programmas procesa ietvaros, ir vērstas uz to, lai stiprinātu makrofiskālo stabilitāti un novērstu strukturālos šķēršļus izaugsmei. Tomēr lielā mērā nepietiekamas sadarbības dēļ starp galvenajām ministrijām un struktūrām dažādos valsts līmeņos Bosnijas un Hercegovinas izstrādātās programmas kvalitāte ir zema, un kopīgi pieņemtās politikas pamatnostādnes, kas ir procesa svarīgākā daļa, tiek īstenotas ļoti ierobežotā apjomā. Pēc 2015.—2018. gada “reformu programmas” termiņa beigām valsts vadības struktūrām visos līmeņos ir jāvienojas par jauna sociālekonomisko reformu kopuma īstenošanu, nodrošinot pilnīgu atbilstību politikas pamatnostādnēm, kas izklāstītas ekonomikas un finanšu dialoga kopīgajos secinājumos, kuru pamatā ir Bosnijas un Hercegovinas ekonomikas reformu programma.

3. SPĒJA UZŅEMTIES DALĪBVALSTS PIENĀKUMUS

Bosnijas un Hercegovinas spēja uzņemties dalībvalsts pienākumus tika novērtēta, pamatojoties uz šādiem rādītājiem:

- Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā noteiktās saistības;
- ES *acquis* pieņemšanā, īstenošanā un izpildē gūtās sekmes.

Kopumā Bosnija un Hercegovina ir guvusi zināmus panākumus Stabilizācijas un asociācijas nolīguma saistību izpildē. Tomēr valsts nav izpildījusi vairākus nolīgumā uzskaitītos pienākumus, un tai šo pienākumu izpilde ir jānosaka par prioritāti. Šeit jāpiemin Stabilizācijas un asociācijas parlamentārās komitejas pienācīga darbība.

Bosnijai un Hercegovinai nav valsts programmas ES *acquis* pieņemšanai. Šīs programmas izveide ir juridisks pienākums saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, un tā ir būtiska, lai visā valstī plānotu un racionalizētu procesu, kura gaitā notiek likumdošanas tuvināšana ES tiesību aktiem. Administratīvās spējas ir vājas, un trūkst efektīvu koordinācijas struktūru, lai pārvaldītu valsts 14 pārvaldes iestādes. Tāpēc Bosnija un Hercegovina saskaras ar būtiskām problēmām to tiesību aktu īstenošanā un piemērošanā, kas izriet no valsts ES integrācijas mērķiem. Būs jāiegulda apjomīgs un neatlaidīgs darbs, lai valsts varētu uzņemties saistības, kas izriet no dalības ES.

Dažas administratīvās struktūras, kurām ir uzticēts īstenot ES *acquis*, piemēram, Konkurences padome un Valsts atbalsta padome, izmanto etniskās lēmumu pieņemšanas procedūras, pēc kurām vismaz vienam pārstāvim no katras pamatiedzīvotāju tautas jāatbalsta lēmums, lai tas būtu spēkā. Tas neatbilst ne SAN, ne saistībām, kas izriet no dalības ES.

Jāpievērš īpaša uzmanība un jāpieliek ievērojamas pūles jomās, kurās Bosnija un Hercegovina ir **agrīnā** sagatavošanās posmā:

- brīva preču aprīte;
- tiesības veikt uzņēmējdarbību un brīvi sniegt pakalpojumus;
- informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi;
- lauksaimniecība un lauku attīstība;
- zivsaimniecība;
- transporta politika;

- enerģētika;
- ekonomikas un monetārā politika;
- statistika;
- sociālā politika un nodarbinātība;
- uzņēmumu un rūpniecības politika;
- reģionālā politika un strukturālo instrumentu koordinācija;
- izglītība un kultūra;
- patērētāju un veselības aizsardzība;
- finanšu kontrole.

Lielas pūles ir jāiegulda arī jomās, kurās Bosnijai un Hercegovinai ir **zināms sagatavotības līmenis**:

- darba ņēmēju brīva pārvietošanās;
- publiskais iepirkums;
- uzņēmējdarbības tiesības;
- konkurences politika;
- finanšu pakalpojumi;
- pārtikas nekaitīguma, veterinārā un fitosanitārā politika;
- nodokļu politika;
- Eiropas komunikāciju tīkli;
- tiesu iestādes un pamattiesības;
- tieslietas, brīvība un drošība;
- zinātne un pētniecība;
- vide un klimata pārmaiņas;
- muitas savienība;
- ārējās attiecības;
- ārpolitika, drošības un aizsardzības politika;
- finanšu un budžeta noteikumi.

Bosnijai un Hercegovinai jāturpina darbs jomās, kurās valsts ir **mēreni sagatavota**:

- kapitāla brīva aprīte;
- intelektuālā īpašuma tiesības.

Bosnijai un Hercegovinai nav politikas jomu, kurās valstij būtu **labs sagatavotības līmenis**, vai arī tā būtu **krietni pāvirzījusies uz priekšu** attiecībā uz spēju uzņemties saistības, kas izriet no dalības ES.

Kopumā visās politikas jomās ir būtiski jākorģē juridiskās un institucionālās struktūras un administratīvās un īstenošanas spējas, lai tiesību aktus saskaņotu ar ES *acquis* un efektīvi tos īstenotu.

C. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Bosnija un Hercegovina vēl pietiekami neatbilst Kopenhāgenas Eiropadomē 1993. gadā noteiktajiem kritērijiem attiecībā uz to iestāžu stabilitāti, kuras garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un minoritāšu tiesību ievērošanu un aizsardzību. Šajā sakarā valstij ir jāpieliek ievērojamas pūles, lai panāktu pietiekamu atbilstību šiem kritērijiem, nostiprinot iestādes ar mērķi nodrošinātu demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un minoritāšu tiesību ievērošanu un aizsardzību. Bosnijai un Hercegovinai jāsaņem savas konstitucionālās sistēmas ar Eiropas standartiem un jānodrošina savu iestāžu funkcionalitāte, lai valsts varētu uzņemties

ES dalībvalsts pienākumus. Lai gan decentralizēta valsts struktūra ES dalībvalstī ir iespējama, Bosnijai un Hercegovinai būs jāreformē savas iestādes, lai varētu efektīvi piedalīties ES lēmumu pieņemšanā un pilnībā īstenot un piemērot *acquis*.

Bosnijai un Hercegovinai jāuzlabo vēlēšanu sistēma un tiesu iestāžu darbība. Tai būtu arī jāstiprina korupcijas un organizētās noziedzības, tostarp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma, novēršana un cīņa pret to, kā arī jānodrošina robežu pārvaldības, migrācijas un patvēruma sistēmu efektīva darbība. Valstij ir jāuzlabo visu pilsoņu pamattiesību aizsardzība, tostarp nodrošinot labvēlīgu vidi pilsoniskajai sabiedrībai, kā arī samierināšanai un neaizsargāto grupu aizsardzībai un iekļaušanai. Tai ir arī jāveic būtiski pasākumi valsts pārvaldes reformas jomā.

Attiecībā uz ekonomiskajiem kritērijiem Bosnija un Hercegovina ir panākusi zināmu makroekonomiskās stabilitātes pakāpi. Tomēr, lai panāktu virzību uz funkcionējošu tirgus ekonomiku, kas ir 1993. gada Kopenhāgenas Eiropadomes sanāksmē noteikts kritērijs, Bosnijai un Hercegovinai jāpievērš īpaša uzmanība lēmumu pieņemšanas procedūru paātrināšanai un uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, kā arī publiskā sektora, īpaši valsts uzņēmumu, efektivitātei un pārredzamībai. Valstij jānovērš šķēršļi tirgus mehānismu pareizai darbībai, piemēram, tiesiskuma vājums, smagnēja birokrātija, korupcija, ilgas un pārlietu sarežģītas administratīvās procedūras, kā arī liela valsts iekšējā tirgus sadrumstalotība. Lai spētu vidējā termiņā tikt galā ar konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Eiropas Savienībā, Bosnijai un Hercegovinai jāpievērš īpaša uzmanība izglītības zemajai kvalitātei un nepietiekamajai orientācijai uz darba tirgus vajadzībām, fiziskā kapitāla kvalitātei, piemēram, nepietiekamajai transporta un enerģētikas infrastruktūras attīstībai un valsts ekonomikas struktūras lēnajai pārveidei.

Ir jāuzlabo Bosnijas un Hercegovinas sekmes Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā paredzēto saistību īstenošanā, īpaši attiecībā uz nolīguma parlamentārās dimensijas izveidi un valsts plāna apstiprināšanu ES *acquis* pieņemšanai.

Bosnija un Hercegovina kopumā ir agrīnā posmā attiecībā uz gatavību uzņemties saistības, kas izriet no dalības ES, un tai ir ievērojami jāpaātrina attiecīgo tiesību aktu saskaņošana ar ES *acquis* un to īstenošana un piemērošana. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš šādām jomām: preču brīva aprīte, tiesības veikt uzņēmējdarbību un brīvība sniegt pakalpojumus, informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi, lauksaimniecība un lauku attīstība, zivsaimniecība, transporta politika, enerģētika, ekonomikas un monetārā politika, statistika, sociālā politika un nodarbinātība, uzņēmējdarbības un rūpniecības politika, reģionālās politikas un strukturālo instrumentu koordinācija, izglītība un kultūra, patērētāju un veselības aizsardzība, kā arī finanšu kontrole.

Bosnijas un Hercegovinas pievienošanās vispārējā ietekme uz Eiropas Savienības politiku būtu neliela un neietekmētu Savienības spēju saglabāt un padziļināt savu attīstību. Tomēr Bosnijā un Hercegovinā pastāvošās funkcionalitātes problēmas, īpaši saistībā ar iekšējo lēmumu pieņemšanas procesu, kā arī neskaidrība un pārklāšanās starp dažādiem valsts pārvaldes līmeņiem vairākās jomās varētu negatīvi ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu ES līmenī, sevišķi jautājumos, kuros nepieciešama ES dalībvalstu vienprātība. Tādēļ Bosnijai un Hercegovinai būtu jāķeras pie funkcionalitātes problēmu risināšanas, lai panāktu atbilstību ES dalības prasībām un uzņemtos ar to saistītos pienākumus.

Komisija uzskata, ka sarunas par Bosnijas un Hercegovinas pievienošanos Eiropas Savienībai būtu jāuzsāk tad, kad valsts būs sasniegusi pietiekamu atbilstības līmeni dalības kritērijiem, īpaši Kopenhāgenas politiskajiem kritērijiem, kas pieprasa to iestāžu stabilitāti, kuras garantē

demokrātiju un tiesiskumu. Bosnijai un Hercegovinai būs būtiski jāuzlabo sava tiesiskā un institucionālā sistēma, lai nodrošinātu, ka tā atbilst šādām galvenajām prioritātēm:

Demokrātija / funkcionalitāte

1. Nodrošināt, ka vēlēšanas notiek saskaņā ar Eiropas standartiem, īstenojot EDSO/Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja un attiecīgos Venēcijas komisijas ieteikumus, nodrošinot politisko partiju finansēšanas pārredzamību un rīkojot pašvaldību vēlēšanas Mostarā.
2. Nodrošināt rezultātus visos koordinācijas mehānisma ES jautājumos darbības līmeņos, tostarp izstrādāt un apstiprināt valsts programmu ES *acquis* pārņemšanai.
3. Nodrošināt Stabilizācijas un asociācijas parlamentārās komitejas pienācīgu darbību.
4. Būtiski uzlabot iestāžu sistēmu, tostarp konstitucionālā līmenī, lai:
 - a) nodrošinātu juridisko noteiktību attiecībā uz kompetenču sadalījumu starp pārvaldības līmeņiem;
 - b) ieviestu aizstāšanas klauzulu, lai valsts pēc pievienošanās varētu uz laiku veikt citu pārvaldības līmeņu funkcijas, lai nepieļautu un novērstu ES tiesību aktu pārkāpumus;
 - c) nodrošinātu tiesu iestāžu, tostarp to pašpārvaldes iestādes (ATPP), neatkarību;
 - d) reformētu Konstitucionālo tiesu, tostarp risinātu jautājumu par starptautiskajiem tiesnešiem, un nodrošinātu tās lēmumu izpildi;
 - e) garantētu juridisko noteiktību, tostarp izveidojot tiesu iestādi, kurai tiktu uzticēts nodrošināt konsekvētu tiesību aktu interpretāciju visā Bosnijas un Hercegovinas teritorijā;
 - f) nodrošinātu pilsoņu līdztiesību un nediskrimināciju, īpaši pievēršoties Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai *Sejdić-Finci* lietā;
 - g) nodrošinātu, ka visas administratīvās struktūras, kurām ir uzticēta *acquis* īstenošana, balstās tikai uz profesionalitāti, un atceļ to veto tiesības lēmumu pieņemšanā saskaņā ar *acquis*.
5. Veikt konkrētus pasākumus, lai radītu samierināšanu veicinošus apstākļus, tādējādi pārvarot kara sekas.

Tiesiskums

6. Uzlabot tiesu sistēmas darbību, pieņemot jaunus tiesību aktus par Augstāko tiesu un prokuroru padomi un Bosnijas un Hercegovinas tiesām saskaņā ar Eiropas standartiem.
7. Stiprināt korupcijas un organizētās noziedzības, tostarp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma, novēršanu un cīņu pret to, jo īpaši:
 - a) pieņemt un īstenot tiesību aktus par interešu konfliktu un ziņotāju aizsardzību;
 - b) nodrošināt pretkorupcijas struktūru efektīvu darbību un koordināciju;
 - c) saskaņot tiesību aktus un stiprināt spējas publiskā iepirkuma jomā;
 - d) nodrošināt efektīvu sadarbību starp tiesībaizsardzības iestādēm un ar prokuratūru;
 - e) pierādīt, ka valsts sekmīgi virzās uz to, lai notiktu proaktīva izmeklēšana, pārliecinošu pierādījumu savākšana, apsūdzība un galīgi notiesājoši spriedumi organizētās noziedzības un korupcijas lietās, tostarp pret augsta līmeņa amatu ieņēmējiem;

- f) depolitizēt un pārstrukturēt valsts uzņēmumus un nodrošināt pārredzamību privatizācijas procesos.
8. Nodrošināt robežu uzraudzības un migrācijas pārvaldības iestāžu efektīvu koordināciju visos līmeņos, kā arī nodrošināt patvēruma sistēmas darbību.

Pamattiesības

9. Stiprināt visu pilsoņu tiesību aizsardzību, jo īpaši nodrošinot tiesību aktu īstenošanu diskriminācijas aizlieguma un dzimumu līdztiesības jomā.
10. Nodrošināt tiesības uz dzīvību un spīdzināšanas aizliegumu, jo īpaši a) atcelt atsauci uz nāvessodu Serbu Republikas konstitūcijā un b) izveidot valsts preventīvo mehānismu pret spīdzināšanu un nežēlīgu izturēšanos.
11. Nodrošināt labvēlīgu vidi pilsoniskajai sabiedrībai, īpaši ievērojot Eiropas standartus attiecībā uz biedrošanās brīvību un pulcēšanās brīvību.
12. Nodrošināt vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību un žurnālistu aizsardzību, jo īpaši a) nodrošināt pienācīgu tiesisko uzraudzību lietās par draudiem un vardarbību pret žurnālistiem un plašsaziņas līdzekļu darbiniekiem un b) nodrošināt sabiedrisko raidorganizāciju finansiālo ilgtspēju.
13. Uzlabot neaizsargāto grupu, īpaši personu ar invaliditāti, bērnu, LGBTI personu, romu kopienas locekļu, aizturēto personu, migrantu un patvēruma meklētāju, kā arī pārvietoto personu un bēgļu aizsardzību un iekļaušanu saskaņā ar Deitonas miera līguma VII pielikuma slēgšanas mērķi.

Valsts pārvaldes reforma

14. Pabeigt būtiskus valsts pārvaldes reformas pasākumus, ar mērķi uzlabot valsts pārvaldes vispārējo darbību, nodrošinot profesionālu un depolitizētu civildienestu un koordinētu valsts mēroga pieeju politikas veidošanai.

Komisija mudina Bosniju un Hercegovinu visos valsts vadības iestāžu līmeņos saskaņot un īstenot sociāli ekonomiskās reformas pasākumus saskaņā ar ERP politikas pamatnostādņēm.

Komisija arī mudina Bosniju un Hercegovinu turpināt iesaisti reģionālajā sadarbībā un stiprināt divpusējās attiecības ar kaimiņvalstīm, tostarp noslēdzot robež nolīgumus un cenšoties panākt ilgstošu izlīgumu Rietumbalkānos.

Komisija iesaka Padomei apspriest šo atzinumu un turpmākos pasākumus saistībā ar iepriekš minētajām galvenajām prioritātēm pēc valdību izveides Bosnijā un Hercegovinā.

Komisija uzraudzīs Bosnijas un Hercegovinas turpmākās sekmes Stabilizācijas un asociācijas nolīguma institucionālās sistēmas ietvaros un turpinās finansiāli atbalstīt valsti, izmantojot pirmspievienšanās palīdzības instrumentu.

2020. gada paplašināšanās paketes ietvaros Komisija iesniegs ziņojumu par Bosniju un Hercegovinu, kurā tiks izvērtēta iepriekš minēto svarīgāko prioritāšu īstenošana, ņemot vērā valsts turpmāko virzību uz ES.